

VÁLAS PÉTER
Csőszájfék

– ...a fegyverhasználat alapjául szolgáló cselekmény abbahagyására irányuló felszólításnak...

– Hülye vagy? – kérdezte az öreg katona, aki az alsó ágyon elnyúlva, kezével a feje alatt a felső ágy rugózatát vizslatta elmélyülten.

– Azt mondták, meg kell tanulni a fegyverhasználat szabályait – felelte a kopasz.

– Ne aggódj már annyit!

– Ez lesz az első őrségem, rendesen akarom csinálni. Úgyse tanultam semmit az eskü szövege óta.

– Ez nálatok ilyen betegség, hogy folyton tanulni akartok – röhögött az öreg hosszan. Még mindig mozdulatlanul feküdt, csak az ádámcsutkája járt fel-alá. – Fizetnek érte?

Vállat vont, eleresztette a táposokra, az egyetemi előfelvetekre vonatkozó lekezelő többes számot, és nekilátott kibokszolni a surranót. Ezt ugyan minden este megtette a takarodó előtt, de a szolgálatfelvételhez soron kívüli fényesítés dukált. Mire végzett vele, már ordított is a folyosón az ügyeletes, hogy az őrség sorakozzon a fegyverszoba előtt. A hadnagy végigmérte őket, de elégedett lehetett a bakancs fényével, mert rögtön a tárgyra tért. A sor szélén álló katona nehézkesen idézte fel az őr kötelmeit, majd a következő a fegyverhasználat eseteit.

A parancsnok most felé fordult, és a szokásos nyegle hanghordozásával azt mondta:

– Na, kopasz! Mit csinál előtte?

– Jelentem, a fegyverhasználatot meg kell előznie a fegyverhasználat alapjául szolgáló cselekmény abbahagyására irányuló felszólításnak, más személy segítségül hívásának, egyéb kényszerítő eszköz alkalmazásának, figyelmeztetésnek, hogy fegyverhasználat következik, és figyelmeztető lövésnek – darálta egy levegőre. A tiszt arcán kis rándulás futott át, és nem tudta, hogy ez vajon a visszafojtott elismerés jele-e – mert egy pillantásnál nagyobb dicséretre nem számíthatott –, vagy a palástolt méregé, hogy nem talált fogást rajta.

– Na, és hova fog löni?

– Jelentem, célzott lövést adok le a lábára.

A hadnagy rajtahagyta kicsit a tekintetét, és rezzenésnyit bólintott. Egy pillanatra összehangelődtek, és mindketten tudták, hogy a másik fejében ugyanaz

a kimondhatatlan frázis visszhangzik most, amely szóbeszéd útján terjedt a katonák között, öregek tanították a kopaszoknak, a tisztek úgy csináltak, mintha sose hallották volna, és afféle rejtett szolgálati szabályzatként jelezte az őr valódi teendőjét: *hatos irányzékkal a lábára*. „Ha életben marad, ellened fog vallani” – mondták az öregek. – „Egy vallomás lesz egy vallomás ellen, és te mész a futkosóra.” Azt is szájbarágták, hogy a figyelmeztető lövést nem szabad megspórolni, mert az első skuló mindig olajos, és a vizsgálatnál úgyszintén tudni fogják, melyik volt az. A hivatalos tanítás egyé vált bennük a szájhagyománnyal, megalkotva tudásukat az őrszolgálatról.

Nem tudta pontosan, mennyit emel a lőfegyver szögén a hatos irányzék, de érezte, hogy mit jelent; a hadnagy pedig látta a szemén, hogy ha ez a katona ma fegyvert használ, gondolkodás nélkül mellbe lövi a támadót. Úgyszintén csak egyszer lőtt eddig; ugyan ki vonhatná felelősségre érte, ha rutinalanságában rossz helyre talál? Nem mintha az egész komoly lenne, nem fog sor kerülni rá. A fő, hogy tudja a szabályokat, akárki ellenőrzi.

Sorban a fegyverszobába léptek, elvették az állványról a saját géppisztolyukat és tártáskájukat, s a folyosó sakktáblamintás kövére ülve nekiláttak betárazni. Kinyitotta a táskát, amelyben öt görbe, kopott feketeségű, bordázott falú tár volt. Megtöltötte az első hármát, harminc-harminc löszert mindegyikbe. Egyenként tette a tárukba mind a kilencven halált, amit kapott; a fényes, rézszínű, hegyes töltények alatt le kellett nyomni az erős rugójú lemezt, hogy a helyükre kattanjanak. Soká tartott. Végül a három teli tárat tárukba tette a két üres mellé. Készen állt.

Újabb eligazításra sorakoztak, ezúttal az ügyeletes tiszt előtt, majd nyolcszáz méter meneteléssel a laktanya peremén fekvő őrszobához értek. Nyolc óra felé járt, mire a második váltással a tényleges őrségét megkezdte. Vezényszóra az ég felé fordították a csövet, és belekattintották az egyik tárat. Libasorban vonultak a löszerraktár két kerítése között, egyforma zöld ruhában, egyformán töltött fegyverrel, egyformán hideg novemberi estében. Mind a négy sarokban egy-egy torony állt; az övé a második volt, távol az őrség épületétől, kint, az erdő sarkán.

– Állj, ki vagy? – kiáltotta a régi őr.

– Felvezető a váltással – felelt rituálisan az elől haladó őrzető. Kilépett mögüle a sorból, és megvárta, míg derékszögben jobbra fordulva eltűnik a menetoszlop a hármastorony felé. Csak amikor átjárta

egész testét a magány csendje, amikor túl volt az első borzongáson, és rutinos túrázóként megérezte a kerítésen túli erdő rezdüléseit, akkor ment fel a tornyába. Géppisztolyát a sarokba támasztotta, és fázósan leült. Odakint robaj támadt; emlékeztetnie kellett magát az éjszakai erdő különös hangjaira. Tudta, hogy ami egy fakorona lezuhanásának hangzik, csak egy ágacska zöreje, ami nagy testű állatnak tűnik, talán az aljnövényzetet zörgető egér. Mégis ijesztő volt, s először bizony ellenséget vizionált. Tőle balra az erdő titokzatos tömege, jobbra ez a különös eszköz, a betárazott géppisztoly. Felidézte emlékeiből lármás ropogását. Még sosem volt kettesben a fegyverével. Ott vannak benne a töltények. Milyen érzés lehet? Hogy jön ki, hogy esik kézre, mennyire egyszerű?

Ha most valaki meg akarná támadni az erdőből, esélye sem lenne. Sem láb, sem mell. A sötétből támadó ellenfélnek könnyebb célpont lenne a holdfényben fürdő toronyban, mint sasnak a nyúl. Meg sem emelhetné a csúzlit, már kész lenne. De nem ez izgatta. Ugyan ki akar itt egy lőszerraktárat megtámadni békeidőben, és honnan venne fegyvert hozzá? A nyugodt táj, a világát átható béke és az egész katonásdi pimaszul nyilvánvaló feleslegessége egyformán elképzelhetlenné tette a saját halálát és a hatos irányzék borzadályát. Mindez csak elmélet volt. De a másik gondolat, amely ennek a távolodó veszélyérzetnek a helyébe lépett, egyre jobban rémítette. Hogyan fordulhattott meg a fejében egyáltalán?

Térdére fektette a fegyvert, és lassan megszemlélte. A tűzváltó kar zárva volt, a cső üres. Ha most meghúzná az elsütőbillentyűt, semmi nem történhetne. Elvileg legalábbis nem. De biztos így van? Örültség, amire készül, abba kellene hagynia. Akkor is át kell élnie, meg kell tapasztalnia. Lassan felemelte a géppisztolyt, térdére támasztva az arca mellé emelte a csövet. Annyiszor látott már ilyesmit filmekben, olvasott könyvekben. Főleg pisztollyal, de nagyobb fegyverekkel is. Tudnia kellett, milyen. Reszketett.

A holdfény megcsillant a rácsos csőszájfék nyílásainak peremén. Végigsimította a csövet, aztán megint megnézte a tűzváltó kart, hogy jól áll-e. Hányszor gondolt ilyesmire a kamaszkor viharaiban! Ha lett volna hozzá eszköze, megteszi? Nem derül már ki. Ma este nem fogja. Esze ágában sem volt kockáztatni. Csak kipróbálni, hogy megy ez. Mennyire könnyen vagy nehezen? Milyen kéztartás kell hozzá? Mennyire kell pontosnak lenni?

Megint ellenőrizte, hogy jól be van-e biztosítva a fegyver, aztán kitolta a csövet a törött ablakon, ahol húzott be a hideg, égnek fordította, és meghúzta az elsütőbillentyűt. Ahogy elő volt írva, nem történt semmi, a technika jól működött. Nem lehet löni egy géppisztollyal, amíg ki nem biztosítják, és fel nem húzzák. Ha úgy megy le a toronyból, hogy nem tette meg, akkor nemcsak gyáva. Ezt még ki lehetne magyarázni holmi felelősségtudattal. Hiányérzete fog maradni, s már soha nem élheti át az élet teljességét.

Fél órája tépelődött; kezdett fájni. Le kéne menni járőrözni, úgy melegebb van. Ajkához érintette a csőszájféket. Minden készen áll. Nem, várjunk! Még egyszer leeresztette, és erősen megnyomta a tűzváltó kart, hogy egész biztosan a végállásában legyen. Hüvelykujján vörös folt maradt. Aztán lassan, remegve szájába vette a géppisztolyt, és nyelvvel körbetapogatta a csőszájfék befelé mélyülő, kúpos, hideg végződését. Csonkakúppalást – pontosította gondolatban. Végül is matematika szakos egyetemi hallgató volna, pillanatnyilag a lőszerraktár őrzésével megbízva. Nem, a térdén nem lesz jó a puskatus, így túl kötött a fegyver helyzete, nem lehet irányítani. Hátrafelé áll a csöve, nem felfelé. Ha ülve akarja, le kell eresztetni a két lába közé, úgy tudja a cső peremét a szájpaddlásához illeszteni.

Ujját egy percig az elsütőbillentyűn pihentette, aztán lassan lenyomta. Csend. A tűzváltókar nulla állásában a fegyver csak egy vascső. A combjára fektette, és megpaskolta. Már tudta, amit akart. Még három és fél óra volt az éjfélvi váltásig.

*Leiningen-Westerburg Károly honvéd tábornok,
a III. hadtest parancsnoka*